

DOI: 10.32844/2222-5374-2020-106-4-1.02

УДК: 343.2/7

Єрмаков Ю. О.,

кандидат юридичних наук, доцент

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ СФЕРИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ НАДР ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Актуальність статті полягає в тому, що державне регулювання – це форма діяльності, що виражається у встановленні державою загальних правил поведінки (діяльності) учасників суспільних відносин. Саме держава, як апарат політичної влади, здійснює через свої органи правотворчу, правозастосовну та правоохоронну діяльність. Тому діяльність державних органів є необхідною умовою функціонування механізму правового регулювання суспільних відносин. У функціонуванні механізму правового регулювання значну роль відіграє саме правозастосовна діяльність державних органів, яка уособлює її діяльність щодо реалізації відповідних владних повноважень. Необхідність активної участі держави у регулюванні надрокористуванням пов'язана з одного боку з активною участю України у світових інтеграційних процесах, а з іншого обумовлюється подвійністю правової природи надр. У статті розглянуті особливості реалізації функцій державного контролю у сфері використання та охорони надр. Зазначено, що державна система контролю надрокористування складається з певних елементів, виокремлення яких, аналіз їх криміногенності та ефективності реалізації суб'єктами контролю своїх функцій, надає можливості оцінити їх використання оперативними підрозділами при виявленні та документуванні кримінальних правопорушень, що вчинюються у сфері використання та охорони надр. Досліджено ефективність функціонування зазначеної системи, визначені її основні параметри, що впливають на оперативну обстановку у сфері використання та охорони надр, а саме: ефективність реалізації заходів на кожному з етапів контролю за сферою використання та охорони надр (попередні; підготовчі; поточні; ті що реалізується у випадку порушень (суб'єктами господарювання, які мають дозволи, або особами, які здійснюють незаконний видобуток)). Відзначено: неефективність моніторингу надр та довкілля; нескоординованість роботи контролюючих органів; недосконале розмежування повноважень між контролюючими та правоохоронними органами, їх неспроможність своїми силами вирішувати питання про припинення правопорушень; розпорошеність контрольних повноважень між Держгеонадра та Держгірничпромнагляд; суттєву корупційну складову у діяльності дозвільних органів.

Ключові слова: сфера використання та охорони надр, регулювання, контроль, функції, криміногенність, ефективність.

Актуальність теми. Державне регулювання – це форма діяльності, що виражається у встановленні державою загальних правил поведінки (діяльності) учасників суспільних відносин. Саме держава, як апарат політичної влади, здійснює через свої органи правотворчу, правозастосовну та правоохоронну діяльність. Тому діяльність державних органів є

необхідною умовою функціонування механізму правового регулювання суспільних відносин. У функціонуванні механізму правового регулювання значну роль відіграє саме правозастосовна діяльність державних органів, яка уособлює її діяльність щодо реалізації відповідних владних повноважень. Необхідність активної участі держави у регулюванні надрокористуванням пов'язана з одного боку з активною участю України у світових інтеграційних процесах, а з іншого обумовлюється подвійністю правової природи надр. Подвійна правова природа надр полягає у наявності ознаки імперативності: загальне надрокористування здійснюється людиною незалежно від її праводієдатності, не потребує спеціальних дозволів та здійснення оплати, але поряд з цим використання природних об'єктів без отримання спеціального дозволу можливе лише у випадках, прямо передбачених у законі і лише з метою задоволення життєво необхідних потреб людини (естетичних, оздоровчих, рекреаційних тощо), що є нічим іншим, як проявом імперативності. Однак подвійність правової природи надр має своїм наслідком встановлення щодо надр різних за своїм призначенням видів правового режиму їх використання – загального та спеціального [1, с. 49]. Встановлення спеціального режиму використання надр вимагає контролю, внаслідок якого надра можуть надаватися у володіння, користування або оренду лише чітко визначеному у чинному законодавстві колу суб'єктів і лише на підставі спеціальних дозволів, зареєстрованих в установленому порядку, як правило, після одержання ними гірничого відводу та за відповідну плату для здійснення виробничої та іншої діяльності [1, с. 49]. Одним із критеріїв оцінки оперативної обстановки є визначення ефективності реалізації чіткого технологічного циклу державного контролю за сферою використання та охорони надр (оскільки порушення його процедур або сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, або є їх ознакою, або і є фактом кримінального правопорушення).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує ряд наукових розробок присвячених дослідженню проблемних питань державного контролю сфери використання та охорони надр. Вагомий внесок у вивчення досліджуваної проблеми зробили такі вчені, як Р.В. Біловус (регулювання загального користування надрами), Н.С. Гавриш (правове регулювання використання надр), О.В. Головкін (державний контроль і нагляд у сфері охорони навколишнього середовища), М.Дудар (дозвільна система у сфері використання та охорони надр), І.З. Ігнатюк (державне управління та контроль у галузі вивчення та використання надр), Н.Р. Кобецька (дозвільна система у сфері користування надрами), Н.О. Максименцева (актуальні проблеми нормативно-правового забезпечення державного управління в галузі охорони надр), О.О. Сурілова (контроль в сфері використання і охорони надр). Оцінюючи державну систему протидії незаконному надровикористанню, науковці наголошують на тому, що одним із важливих критеріїв є ефективність реалізація своїх функцій суб'єктами державного регулювання (та контролю) цієї сфери. Ю.А. Казанцев наголошує, що рівень криміногенності сфери використання та охорони надр залежить як від наявності суб'єктів регулювання надрокористуванням та реалізації ними своїх функцій зокрема тих, що спрямовані на попередження можливості вчинення кримінальних правопорушень у сфері використання та охорони надр. Налагодження взаємодії з ними дозволить оперативним підрозділам правоохоронних органів своєчасно отримувати інформацію щодо порушень в

процесі видобутку корисних копалин з метою ефективного виявлення ознак кримінальних правопорушень [2, с. 51–55].

Метою статті є виокремлення заходів державного регулювання та контролю сфери використання та охорони надр, визначення їх криміногенності та ефективності реалізації.

Виклад основного матеріалу. Протидія кримінальним правопорушенням у сфері використання та охорони надр вимагає проведення комплексу організаційних, оперативно-розшукових та інших заходів, спрямованих на постійне спостереження за оперативною обстановкою на об'єктах надрокористування та по лінії роботи з метою своєчасного реагування на негативні зміни, виявлення, попередження та розкриття кримінальних правопорушень. Моніторинг криміногенної обстановки передбачає постійне отримання інформації певного виду. Але необхідно зазначити, що більшість суб'єктів господарської діяльності, що діють у сфері надрокористування є суб'єктами приватної форми власності, внаслідок чого отримання інформації щодо господарських операцій з надровидобуванням суттєво утруднено. В такій ситуації оперативні підрозділи повинні спрямовувати зусилля на отримання інформації опосередковано, через державні органи, що здійснюють контроль за обігом [3, с.12–16], для чого необхідно володіти знаннями про способи контролю та регулювання зазначеної сфери. Інституціональну основу сфери використання та охорони надр складає нормативно-правова база, що регулює відносини в області видобутку корисних копалин, у тому числі виокремлює суб'єктів контролю, їх компетенцію – що, власне, є одним із шляхів ефективного регулювання цієї сфери.

Державне регулювання відносин у сфері надрокористування здійснюється шляхом: управління; надання дозволів; обліку; контролю; нагляду. Державне управління в Україні у сфері використання та охорони надр є різновидом і складовою природокористування та охороною довкілля, яка становить цілісну дієву систему загального і спеціального управління. Іншого шляху, крім державного регулювання сфери надрокористування, немає, оскільки згідно із Конституцією України надра є власністю українського народу і можуть надаватися лише у користування. За таких умов відсутність державного регулювання може призвести до нераціонального використання, пошкодження надр, передчасного виведення з експлуатації родовищ корисних копалин у результаті вибіркового видобування багатих на корисні компоненти покладів або грубого порушення діючих вимог і норм при розробці цих родовищ. Державне регулювання відносин надрокористування включає в себе: визначення обсягів видобутку в Україні основних видів корисних копалин на поточний період і на перспективу в цілому й по регіонах; забезпечення геологічного вивчення території України; встановлення квот на поставку мінеральної сировини, що видобувається; введення платежів, пов'язаних з користуванням надрами, а також регульованих цін на окремі види мінеральної сировини; встановлення стандартів (норм, правил) в області геологічного вивчення, використання та охорони надр, безпечного ведення робіт, пов'язаних з користуванням надрами, а також раціонального використання та охорони надр. Зрозуміло, що не всі заходи є однаково значимі для протидії кримінальним правопорушенням, а отже не всі мають вплив на оперативну обстановку. Тому із всіх заходів ми обираємо для аналізу ті, що мають суттєве значення, оцінюючи їх за двома критеріями: криміногенність та ефективність реалізації.

Перший блок заходів – попередні. Формально в межах цих заходів здійснюється контроль за виконанням певного виду робіт з користування надрами - відповідно до ст.14 КУпН видами користування надрами є: геологічне вивчення, в тому числі дослідно-промислова розробка родовищ корисних копалин загальнодержавного значення; створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади та ін.) [4; 1, с. 75–76].

Право (дозвіл) на виконання зазначених видів робіт може отримати лише суб'єкт, що відповідним чином зареєстрований, як суб'єкт господарювання – тому для цього блоку першим видом контролю є забезпечення реєстрації.

Наступний крок – це геологічне вивчення надр (діяльність відповідних суб'єктів, що здійснюється з метою одержання даних про геологічну будову надр, процеси, які відбуваються в них, виявлення і оцінки корисних копалин, вивчення закономірностей їх формування і розміщення, з'ясування гірничо – технічних та інших умов розробки родовищ корисних копалин (ст. 37 КУпН) [4]). Суб'єкт господарювання, який має намір здійснювати геологічне вивчення надр, може отримати відповідний дозвіл на дослідно-промислому розробку родовищ корисних копалин загальнодержавного значення (здійснюється з метою уточнення їх окремих гірничо-геологічних та інших параметрів, а також вибору раціональних методів видобування мінеральної сировини (ч.2 ст.20 КУпН [4]). Особливість даного виду використання надр полягає в тому, що для геологічного вивчення надр надаються без надання гірничого відводу, але лише після одержання спеціального дозволу на геологічне вивчення надр (це стосується і дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення) [1, с. 79–80]. Тобто, одним із важливих питань контролю за використанням та охороною надр, є відповідні дозволи, в тому числі геологічної розвідки надр, здійснення окремих видів діяльності, пов'язаних з користуванням надрами; ведення робіт з видобутку й використання надр. Державному обліку та включенню до державного реєстру підлягають роботи з геологічного вивчення надр; ділянки надр, надані в користування для видобутку корисних копалин; ділянки надр, надані з метою, не пов'язаною з видобутком корисних копалин; дозволи на користування надрами. Науковці зазначають, що геологічне дослідження надр за його цілями можна поділити на спеціальні роботи і дослідження, спрямовані на: дослідження будови земної кори і природних процесів, що протікають в ній (в тому числі небезпечних геологічних явищ); геологорозвідку родовищ корисних копалин; обстеження порожнин надр з метою, не пов'язаною з видобуванням корисних копалин; моніторинг та прогнозування змін геологічного середовища; зберігання, аналіз і узагальнення отриманої при геологічному вивченні надр інформації. Таке поділення геологічних досліджень надр на різновиди має не лише теоретичне, але й практичне значення під час реалізації права надрокористування [5, с. 110]. Надання ділянок надр для окремих із вказаних цілей може здійснюватись різними державними органами (для вивчення надр достатньо рішення відповідного органу місцевого самоврядування (п. 1 ст. 10 КУпН [4]), право на виробництво геологорозвідувальних робіт та дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин виникає після погодження з Державною інспекцією технологічної безпеки України

(ч. 2 ст. 20 КУпН [4]) або на підставі рішення Державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки України (ст. 30 Закону України «Про нафту і газ» [6]). На основі геологічних досліджень формується база даних корисних копалин з розподілом - на місцевого та державного значення (що важливо для пошукової діяльності – оскільки до предмета кримінального правопорушення відносяться тільки корисні копалини державного значення). Усі родовища корисних копалин в Україні, у тому числі техногенні, з запасами, оціненими як промислові, становлять Державний фонд родовищ корисних копалин, а всі попередньо оцінені родовища корисних копалин – резерв цього фонду. Державний фонд родовищ корисних копалин є частиною державного фонду надр формується Держгеонадра разом із Держгірпромнагляд.

Другий блок заходів контролю – підготовчий. Фактично на цій стадії надрокористування (в рамках цих заходів контролю) здійснюється підготовка та легалізація необхідних дозвільних документів для послідуочого видобутку корисних копалин. Зокрема, у ст. 24 ГЗУ наведено перелік документів, які дають право на проведення гірничих робіт: спеціальний дозвіл на користування надрами (при цьому суб'єкт контролю може встановлювати, надаючи дозвіл, особливі умови користування надрами (вимог, правил і стандартів користування конкретними ділянками надр; якості продукції або робіт; технології видобування та переробки корисних копалин; порядку видобування запасів корисних копалин, у тому числі з метою запобігання негативним екологічним наслідкам і забезпечення безпеки забудованих територій; видів, обсягів і строків виконання робіт, що повинні здійснюватися на ділянці надр; припинення діяльності з використання ділянки надр): акт про надання гірничого відводу; технічний проект, затверджений і погоджений у встановленому порядку; геолого-маркшейдерська, технічна й обліково-контрольна документація (календарні плани розвитку гірничих робіт, проекти, паспорти, схеми) [7]).

Для набуття права видобування корисних копалин важливе значення має факт передачі для промислового освоєння розвіданих родовищ корисних копалин, у тому числі техногенних, або їх ділянок, запаси корисних копалин яких оцінені та визнані підготовленими до промислового освоєння і включені до Державного фонду родовищ корисних копалин (передача родовищ корисних копалин, зокрема і техногенних, або їх ділянок оформлюється актом, що підписується головою та всіма членами міжвідомчої комісії) [8, с. 205]. Після отримання ліцензії, акту передачі родовищ корисних копалин, гірничого відводу, для входження в права надрокористувача претенденту необхідно отримати ще земельну ділянку, яка надається місцевими Радами у порядку, встановленому земельним законодавством [9; 5, с. 158]. З огляду на те, що дозвіл на користування надрами – це дозвільний документ встановленого зразка, порушення може полягати у недотриманні будь-якої з умов, передбачених у ньому (відповідно до наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України [10] у дозволі, окрім іншої інформації, обов'язково зазначаються: вид користування надрами; відомості про ділянку надр, що надається у користування; вид корисної копалини та її запаси на час надання дозволу; мета користування надрами; джерело фінансування робіт; особливі умови; відомості про власника дозволу; відомості про погодження надання дозволу; строк дії дозволу тощо) [1, с. 76]. Дозволи забезпечують встановлення меж поведінки природокористувачів (чітко закріплюють мету надрокористування - на кожний вид користування

надрами в межах конкретної ділянки надається окремий дозвіл; визначають конкретний строк користування надрами; фіксують розташування ділянок надр, наданих в користування, їх місцезнаходження, координати, площу, при потребі глибину використання, вид корисної копалини, яка підлягає видобуванню). При наданні дозволу на користування надрами орган, який його видає, встановлює також інші особливі умови користування надрами, які фіксуються в угоді про умови користування надрами (угода носить допоміжний характер, її зміст зводиться до деталізації умов дозволу, включає фактично односторонні зобов'язання надрокористувача організаційного, екологічного, фінансового характеру по здійсненню визначеного дозволом виду користування надрами і є невід'ємною частиною дозволу, продовжується, зупиняється, поновлюється та анулюється одночасно з ним) [11, с. 142].

Оцінюючи вплив цього блоку контролюючих заходів на оперативну обстановку, необхідно відмітити суттєву корупційну складову на етапі оформлення дозвільної документації (82,4%); формальне проведення конкурсів із заздальгідь визначеним переможцем (58%), що суттєво впливає на подальше невиконання умов угоди, порушення умов дозволу.

Наступний блок контрольних заходів – поточний, в рамках якого забезпечується контроль за раціональним використанням надр; охороною надр. Державний нагляд у сфері надрокористування здійснюється за дотриманням правил проведення геологічних і маркшейдерських робіт під час розробки родовищ корисних копалин; обґрунтованістю та своєчасністю здійснення заходів, які гарантують безпеку людей, захист майна і навколишнього природного середовища, гірничих виробок і свердловин від шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами; дотриманням встановленого законодавством та нормативно-правовими актами про надра порядку ліквідації і консервації гірничодобувних об'єктів або їх ділянок, а також окремих гірничих виробок та свердловин тощо. Методами контролю є перевірка відповідності діяльності надрокористувачів вимогам екологічного і природоресурсового законодавства; надання обов'язкових вказівок гірничим підприємствам та іншим надрокористувачам щодо усунення порушень гірничого і надрового законодавства; надання рекомендацій щодо вдосконалення діяльності в галузі використання і охорони надр; припинення незаконних дій надрокористувачів (специфіка методів контролю визначається особливостями підконтрольного об'єкту, ступенем антропогенної змінності певної території, ієрархічністю цілей контрольної діяльності, стадіями контрольного процесу) [12, с. 307].

Разом з тим, оцінюючі вплив цих контролюючих заходів на оперативну обстановку, необхідно відзначити: неефективність моніторингу надр та довкілля (71,3%); нескоординованість роботи контролюючих органів (35,3%); недосконале розмежування повноважень між контролюючими та правоохоронними органами (39,2%), їх неспроможність своїми силами вирішувати питання про припинення правопорушень (58,3%); розпорошеність контрольних повноважень між Держгеонадра та Держгірничпромнагляд (20,2%). Зокрема законодавство не допускає можливість переходу права надрокористування без обов'язкового переоформлення дозволу (відповідно до ч. 6. ст. 16 Кодексу України про надра власник спеціального дозволу на користування надрами не може дарувати, продавати або в інший спосіб відчужувати права, надані йому спеціальним дозволом на користування надрами, іншій юридичній чи фізичній особі, в

тому числі передавати їх до статутних капіталів створюваних за його участю суб'єктів господарювання, а також вноситись як вклад у спільну діяльність] [11, с.145], але будь які способи визначення реального надкористувача без участі оперативних підрозділів практично неможливі.

Зазначене дозволяє виокремити блок контролюючих заходів, який суттєво впливає на оперативну обстановку – реалізується у випадку порушень (суб'єктами господарювання, які мають дозволи, або особами, які здійснюють незаконний видобуток). Негативними факторами, які впливають на оперативну обстановку, є відсутність нормативно врегульованої процедури повідомлення правоохоронних органів при виявленні правопорушення (66,2%); стала практика вирішення питання корупційними методами – отримання неправомірної вигоди (27%); неналагоджена система взаємодії – спільних дій щодо виявлення правопорушень та реагування на них (55,4%); застосування до порушників (фізичних осіб) методів самоправства (14,8%) – як контролюючими суб'єктами, так і легальними надкористувачами, які виявили осіб незаконно видобуваючих корисні копалини на легальних відводах, що надані надкористувачам. Окрім цього відсутній механізм визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами – хоча така методика існує (затверджена наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 29.08.2011 № 303), але практично не застосовується для визначення розмірів збитків, завданих державі видобуванням корисних копалин за відсутності дозвільної документації на користування надрами, передбаченої ст. 19 Кодексу України «Про надра». До того ж, якщо незаконний видобуток здійснюється на родовищі, яке вже відведене легальному надкористувачу, то відповідно шкода заподіюється йому, а не державі і в такому випадку відсутність механізму відшкодування призводить до вчинення інших кримінальних правопорушень (фізичної розправи – нанесення тілесних ушкоджень, знищення майна тощо).

Висновки. Державна система контролю надкористування складається з певних елементів, виокремлення яких, аналіз їх криміногенності та ефективності реалізації суб'єктами контролю своїх функцій, надає можливості оцінити їх використання оперативними підрозділами при виявленні та документуванні кримінальних правопорушень, що вчинюються у сфері використання та охорони надр. Досліджено ефективність функціонування зазначеної системи, визначені її основні параметри, що впливають на оперативну обстановку у сфері використання та охорони надр, а саме: ефективність реалізації заходів на кожному з етапів контролю за сферою використання та охорони надр (попередні; підготовчі; поточні; ті що реалізується у випадку порушень (суб'єктами господарювання, які мають дозволи, або особами, які здійснюють незаконний видобуток)). Відзначено: неефективність моніторингу надр та доквілля (71,3%); нескоординованість роботи контролюючих органів (35,3%); недосконале розмежування повноважень між контролюючими та правоохоронними органами (39,2%), їх неспроможність своїми силами вирішувати питання про припинення правопорушень (58,3%); розпорошеність контрольних повноважень між Держгеонадра та Держгірничпромнагляд (20,2%); суттєву корупційну складову у діяльності дозвільних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нетеса Н.В. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони або використання надр: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Х., 2012. 233 с.
2. Казанцев Ю.А. Державне регулювання обігу дорогоцінних металів та каміння як складова економічної безпеки України. *Науковий вісник КНУВС*. К., 2007. № 5. С. 136–145.
3. Казанцев Ю.А. Організація державного контролю за обігом дорогоцінних металів та каміння, як дієвий чинник протидії злочинам. *Науково-практичний додаток до журналу Міліція України*. К., 2010. № 87. С. 12–16.
4. Кодекс України Про надра: Закон України від 27.07.1994 р. // *ВВРУ*. 1994. № 36. Ст. 340.
5. Шем'яков О. П. Правове регулювання використання та охорони надр: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Х., 2003. 208 с.
6. Про нафту і газ: Закон України // *Урядовий кур'єр* від 19 вересня 2001 року. № 169.
7. Гірничий закон України : Закон України від 06.10.1999 р. № 1127-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1127-14>.
8. Козьяков І. М. Проблеми протидії злочинам у сфері охорони та раціонального використання надр. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2007. Вип. 16. С. 203–211.
9. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
10. Про затвердження форми спеціального дозволу на користування надрами : наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 6 серп. 2010 р. № 321 // *Офіц. вісн. України*. 2010. № 66. Ст. 2392.
11. Кобецька Н. Р. Дозвільна система у сфері користування надрами. *Право і суспільство*. 2014. № 3. С. 140–146.
12. Сурілова О. О. Контроль в сфері використання і охорони надр. *Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу*. НУ ОЮА, Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса: Фенікс, 2014. Т. 2. С. 306–308.

Yu. Yermakov

STATE CONTROL OF SPHERE USE AND PROTECTION AS A MEANS OF COMBATING CRIMINAL OFFENSES

The relevance of the article is that state regulation is a form of activity that is expressed in the establishment by the state of general rules of conduct (activity) of participants in public relations. It is the state, as an apparatus of political power, through its bodies carries out law-making, law enforcement and law enforcement activities. Therefore, the activity of state bodies is a necessary condition for the functioning of the mechanism of legal regulation of public relations. In the functioning of the mechanism of legal regulation, a significant role is played by the law enforcement activity of state bodies, which embodies its activity in the exercise of the relevant powers. The need for active participation of the state in the regulation of subsoil use is connected on the one hand with the active participation of Ukraine in world integration processes, and on the other hand due to the duality of the legal

nature of the subsoil. The article considers the peculiarities of the implementation of state control functions in the field of subsoil use and protection. It is noted that the state system of subsoil use control consists of certain elements, the isolation of which, the analysis of their criminogenicity and effectiveness of implementation of their functions by control subjects, provides an opportunity to assess their use by operational units in detecting and documenting criminal offenses. . The efficiency of the functioning of this system is studied, its main parameters influencing the operational situation in the field of subsoil use and protection are determined, namely: the effectiveness of measures at each stage of control over the use and protection of subsoil (preliminary; preparatory; current; those being implemented). in case of violations (by business entities that have permits or by persons engaged in illegal mining)). It is noted: inefficiency of subsoil and environment monitoring; uncoordinated work of controlling bodies; imperfect division of powers between regulatory and law enforcement agencies, their inability to resolve the issue of termination of offenses on their own; dispersion of control powers between Gosgeonadra and Derzhhirnychpromnahlyad; significant corruption component in the activity of permitting bodies.

Keywords: *sphere of subsoil use and protection, regulation, control, functions, criminogenicity, efficiency.*